

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

25.2.2013

LAUSUNTO KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA

Yleistä

Hallitusohjelman tavoitteena on vahvoin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne, joka turvaa laadukkaat ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut asiakaslähtöisesti koko maassa. Tämä on hyvä tavoite. Kuntien uudistaminen on kuitenkin niin laaja, moniulotteinen, pitkäjänteinen ja kauaskantoinen hanke, että ilman kuntien itsensä vahvaa ja sitoutunutta osallistumista sitä on vaikea viedä läpi.

Kuntaudistus tarvitsee toteutuakseen hallitusohjelmat ylittävän yhteisen vision kuntien tulevaisuudesta, sillä ilman sitä uudistus jää keskeneräiseksi. Kunnissa käytetään paljon aikaa lausuntojen ja selvitysten tekoon ja seurauksena on uudistusväsymystä. Kuntaudistus tarvitsee paitsi kirkkaan vision, myös vahvaa, muutokseen sitoutunutta poliittista johtajuutta toteutuakseen ja ennen kaikkea onnistuakseen. Valtion tasolta kuntauudistukseen kaivataan selkeyttä ja yhtenäisiä linjauksia.

Kunnissa on kiistatta uudistamisen tarvetta. Väestön kehityksen ja kuntien taloushaasteiden takia kuntapäätäjien on kyettävä katsomaan kauas tulevaisuuteen. Tällä hetkellä kuntauudistukseen liittyy liiaksi avoimia kysymyksiä ja epävarmuutta valtiovallan tulevista ratkaisuista esim. sosiaali- ja terveystalouden järjestämisessä. Vaarana on, että uudistuksen tietopohja koetaan riittämättömäksi sinänsä tarpeellisten rakenteellisten muutosten tekemiseen. Kuntaudistus vaatii vahvaa luottamusta valtion ja kuntien välillä, selvitysalueiden kuntien välillä ja kuntien sisällä. Epävarmuudet ja uudistuksen kireät aikataulut hankaloittavat luottamuksen syntymistä.

Kuntaudistuksen tarve ja lähtökohdat eivät ole kuntien lukumäärästä johtuvia vaan kysymys on ennen muuta kiristyvästä taloudesta. Kunnille ei tule määrätä uusia lakisääteisiä tehtäviä. Valtion on pidettävä kiinni lupauksistaan eikä valtionosuuksia tule jatkuvasti leikata kuntien tehtäviä karsimatta. Näin kunnille on tosiasiallisesti siirretty rahoitusvastuuta valtiolta.

Kuntien yhteistyön laajeneminen on vaihtoehto kuntaliitoksille. Yhteistyö voi ajan myötä ja luonnollisesti johtaa liitoksiin ja liitosten ketjuuntumiseen. Sekä suurkuntien että yhteistyörakenteiden lähi-demokratian toimivuus ja kiinnostavuus on varmistettava.

Selvitysvelvollisuus, selvitysperusteet ja selvitysvelvollisuuden sisältö

Selvitysvelvollisuus pakottaa selvityksiin mukaan myös sellaisia kuntia, joilla on kielteinen kanta liitokseen. Muutosvastarinta puolustaa olemassa olevaa tilannetta, sillä nykytila tunnetaan, mutta muutokseen ja uusiin toimintatapoihin liittyy aina myös paljon epävarmuutta ja riskejä. Kuntia tulisi rohkaista todelliseen uudistumiseen, menojen kasvun hillitsemiseen ja kustannustehokkaampaan toimintaan.

Mekaaninen selvittäminen mahdollisine kielteisine lopputuloksineen nielee aikaa, rahaa ja paljon työtä. Selvitysten tulee tukea kunnan omaa strategiatyötä sen hallinnon, palvelujen, toiminnan ja demokratian kehittämiseksi. Selvityksen pitää olla kunnalle hyödyllinen myös siinä tapauksessa, että yhdistymiseen ei päädytä. Selvitystyössä tulee kunnioittaa kuntien erilaisuutta ja pyrkiä tukemaan kuntien vahvuuksia osana selvitysalueen kokonaisuutta. Tavoitteena tulee olla yhteenpakottamisen sijaan selvitysalueen kuntien synerginen vahvistaminen ja uudistuminen.

Kuntapäätäjien on kyettävä tekemään kauaskantoisia päätöksiä siitä, minkälaisilla alueellisilla kuntarakenteen ratkaisuilla pärjätään pitkälle tulevaisuuteen. Miten palvelut turvataan parhaiten, millä edellytyksillä niitä kehitetään ja mikä oman kunnan rooli siinä on. Keskuskunnan ja sitä ympäröivien kehyskuntien näkökulmasta kyse on strategisesta yhteistyöstä ja sen muodoista, jotka tukevat alueen kansallista ja globaalia kilpailukykyä. Mitä kauemmaksi mennään keskuskunnasta ja kehyskunnista, sitä enemmän on kyse palvelujen turvaamisesta, solidaarisesta yhteistyöstä. Suomen kaltaisessa maassa kumpikin näkökulma on sovittava yhteen.

Kuntien kehittämisessä on kaksi periaatteellista vaihtoehtoa: vahva peruskunta tai suuremmat yhteistoimintaorganisaatiot. Kunnat ovat hyvin riippuvaisia toisistaan palvelujensa turvaamisessa ja elinvoimansa kehittämisessä. Etelä-Karjalassa kuntien välinen yhteistyö on vahvaa ja pitkälle vietyä muun muassa yhteisen sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote), pelastustoimen, koulutuskuntayhtymän ja maaseututoimen maakunnallisen yhteistyön muodossa. Myös tämän kuntien välisen yhteistyön ja sen tiivistämisen tulisi olla selvityksen kohteena. Selvittämisen tuloksena voi löytyä uusia ja parempia tapoja tehdä yhteistyötä, mikä ei olisi huono lopputulema sekään.

Kuntarakennelakiluonnoksen sisältämät määräajat ja aikataulut ovat tiukkoja. Kunnallinen selvitys- ja päätöksentekovaihe mahdollisista liitoksista vaatii noin 9 - 12 kk ajan ja yhdistymisten toimeenpanon hyvä valmistelu noin vuoden. Ei ole olemassa mitään perusteita sille, miksei selvitystä ja mahdollista toimeenpanoa kannattaisi tehdä kunnolla, joten aikataulutusta on pidettävä liian tiukkana.

Toisaalta lakiluonnoksessa ei ole määritelty vastuuta siitä, kenen tulisi selvitystyön aloittamisessa olla aktiivinen. Kunnilla on mahdollisuus olla passiivisia ja odottaa valtiovallan toimenpiteitä selvityksen toimittamisessa. Erityisesti niissä kunnissa, joissa suhtautuminen liitokseen ja jopa selvityksen toteuttamiseen on lähtökohdaisesti kielteinen, tuskin ollaan aloitteellisia. Tosin siinä hukataan vain aikaa selvityksen tuottamien hyötyjenkin osalta.

Valtioneuvoston toimivalta päättää kuntajaon muuttamisesta

Valtioneuvoston toimivaltaan päättää kuntajaon muuttamisesta Etelä-Karjalan liitolla ei ole huomautettavaa.

Yhdistymisavustuksien ehdot ja määrä

Valtion tulee osallistua yhdistymisselvitysten kustannuksiin, koska juuri valtio vaatii niiden tekemistä. Lakiluonnoksessa yhdistymisavustusten ehdot ja määrät koskevat vain niitä kuntia, jotka ovat tehneet yhdistymisesityksen 1.4.2014 mennessä. Kuitenkin edellä todettiin, että lakiluonnoksen aikataulut ovat liian tiukkoja erityisesti vaativien monikuntaliitosselvitysten osalta. On väärin, jos yhdistymisavustuksen saaminen jää sen tähden kunnilta saamatta, vaikka yhdistymistahtoa lopulta löytyisikin. Tähtäimen tulisi olla vuodessa 2017.

Yhdistymisavustusten käyttökohteisiin ei ole huomautettavaa muutoin kuin niiltä osin, että yhdistymissopimuksissa tulee huolehtia siitä, että avustukset eivät kohdistuisi yksinomaan vahvan keskuskunnan tarpeisiin vaan niitä käytettäisiin tasapuolisesti kuntalaisten hyväksi ja myös reuna-alueiden palvelujen turvaamiseen ja kehittämiseen. Palveluja voidaan tuottaa uusin tavoin, mutta niitä pitää olla väestön tarpeiden mukaisesti saatavilla myös lähipalveluina.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien turvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen linjausten osalta on palvelurakennetyöryhmän raportissa esittämä työ monilta osin kesken. Jää selvennettäväksi, miten kuntarakennelakiluonnoksessa tavoiteltu kuntarakenteen uudistaminen ja sosiaali- ja ter-

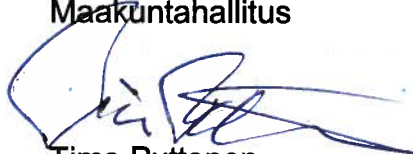
veydenhuollon järjestäminen sovitaan yhteen, puhumattakaan muista kuntauudistukseen liittyvistä hankkeista, valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta, kuntalain kokonaisuudistuksesta sekä kuntien tehtävien arvioinnista.

Etelä-Karjalan liitto haluaa korostaa sitä, miten vahvasti Etelä-Karjalassa on jo integroitu perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido ja sosiaalipalvelut muodostamalla Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä eli ns. sosiaali- ja terveyspiiri (Eksote). Siinä ovat mukana kaikki alueen yhdeksän kuntaa, Imatra tosin vain erikoissairaanhoidon ja kehitysvammaisten erityishuollon osalta. Eksoten alueella on noin 133 000 asukasta.

Eksote täyttää jo nyt kirkkaasti sosiaali- ja terveystalouden ministeriöryhmän linjaukset kuntien muodostamasta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis- ja rahoitusvastuuseen kykenevästä, väestöpohjaltaan riittävän suuresta sote-alueesta. Eksotessa tehty terveys-, perhe- ja sosiaali- sekä vanhustenpalvelujen uudistamis- ja kehittämistyö ei saa mennä hukkaan vaan sille on annettava työrauha ja aikaa vakiintua.

Lisätietoja: maakuntajohtaja Timo Puttonen, p. 0400 358 791, timo.puttonen@ekarjala.fi.

ETELÄ-KARJALAN LIITTO
Maakuntahallitus

Timo Puttonen
maakuntajohtaja